

EVOLUȚIA INSTITUȚIEI ARMATEI ROMÂNE ÎN PERIOADĂ PRIMULUI RĂZBOI MONDIAL (1908-1923)

Costin Scurtu*

Abstract

Starting with the 1908 Army Organizing Act, the Romanian Military Force experienced numerous organizational changes during the First World War. These were in part the result of the military action plans established by the Romanian state, as well as adjustments to the political realities of the moment.

Keywords: Romanian Army, First World War, Great General Headquarters, General Staff, Ministry of War

*

Determinarea legilor și principiilor care influențează organizarea, planificarea și desfășurarea acțiunilor militare la toate nivelurile a fost cunoscută din cele mai vechi timpuri, istoria oferind numeroase exemple de gânditori militari și comandanți care le-au scos în evidență și le-au aplicat cu succes în practică. Mareșalul F. Foch sublinia, în acest sens, că *arta războiului, ca toate celelalte arte, are teoria sa și principiile sale; altfel nu este o artă*¹.

Statul reprezintă ansamblul de instituții politice, militare, juridice, polițienești și administrative ale unei națiuni. Armata este una dintre acestea. Ea se distinge de celelalte instituții prin specificul rolului ce îi revine în societate și anume este destinată să folosească violența, în mod legal, pentru a-și îndeplini misiunile încredințate².

Din rândurile teoreticienilor militari români care au studiat și dezbătut tematica vastă a legilor și principiilor luptei armate și au susținut necesitatea aplicării lor în practică pot fi amintiți generalul I. Sichițiu și colonelul Al. Ioanițiu, care afirmau că, în toate timpurile, pregătirea, conducerea și ducerea războiului au fost guvernate de anumite principii generale ce vor rămâne și în viitor la baza artei și științei militare, oricare va fi caracterul pe care-l va îmbrăca războiul.

În anul 1908, la 1/14 aprilie, a fost promulgată *Legea pentru organizarea armatei*, căreia i s-au adus o serie de modificări în anii 1910, 1911 și 1913. La 15/28 aprilie 1909 a intrat în vigoare *Legea pentru serviciul de stat major*,

* Muzeul Militar Național „Ferdinand I”, filiala Constanța

¹ Alvin Toffler, Heidi Toffler, *Război și antirăzboi*, Editura Antet, București, 1995, p. 15.

² Joseph Sumpf, Michel Hugues, *Dictionnaire de sociologie*, Librairie Larousse, Paris, 1973, p. 125.

în baza căreia Comitetul Consultativ de Stat Major a elaborat instrucțiunile privind atribuțiile birourilor din cadrul Marelui Stat Major³.

Totodată, prin *Legea Jandarmeriei* din 24 martie 1908 se înscriu, la articolele 6 și 7, următoarele prevederi:

Art. 6: Corpul Jandarmeriei face parte integrantă din armată, dispozițiunile generale ale legilor și regulamentelor îi sunt aplicate, în afara excepțiilor de organizarea sa mixtă și de natura serviciului său.

Art. 7: Ofițerii Corpului Jandarmeriei se recrutează din ofițerii de orice armă din armata activă. Trecerea ofițerilor din armata activă în Jandarmerie se face prin Înalt Decret, în urma raportului Ministerului de Interne, luată pe recomandățiunea Ministerului de Război. Ea rămâne definitivă după un an de la numire, în care timp ofițerul va putea fi retrecut în armata activă.

La 10/23 martie 1912, prin Ordinul de zi nr. 1, Marele Stat Major a fost reorganizat în trei secții, fiecare cu două - trei birouri. Noua structură, fără a avea elemente de noutate deosebite, asigura o mai bună conlucrare a birourilor în cadrul secțiilor, mai multă independență a unor structuri în elaborarea lucrărilor și luarea deciziilor.

Prin Înaltul Decret nr. 1579 din 12/25 martie 1912 a fost promulgată *Legea relativă la modificarea unor articole din Legea pentru serviciul de stat major din anul 1909*, iar Înaltul Decret nr. 2512 din 21 aprilie/14 mai 1912 asigura punerea în aplicare a regulamentului *Legii Serviciului de stat major* din 1909, modificat.

Structura și atribuțiile Marelui Stat Major și-au găsit locul și în cadrul noului *Regulament asupra organizării și funcționării Ministerului de Război*, aprobat prin Înaltul Decret nr. 2926 din 21 mai/7 iunie 1912, care, în *Capitolul I – Împărțirea în servicii și direcții* –, relua toate datele din documentele elaborate anterior.

Începând cu anul 1913 armata română, cu o nouă structură, a participat la cel de al Doilea Război Balcanic. Ministerul de Război și ministrul erau abilitați să transpună în practică politica guvernului în domeniul militar și în

³ La 1/14 noiembrie 1908, în cadrul Marelui Stat Major, a luat ființă Cursul complementar de stat major, care avea drept scop perfecționarea pregătirii ofițerilor de stat major la toate nivelele. Vasile Apostol, Ion Giurcă ș.a., *Comandamentele strategice române în acțiune (1859-1947)*, Editura Tipo-Lith, București, 2000, p. 31.

problema apărării țării. Marele Cartier General îl avea în frunte pe rege, sau prințul moștenitor, care era și comandantul suprem al armatei participante la operațiunile militare. În 1913 Marele Stat Major, secția I, a elaborat *Regulamentul asupra îndatoririlor civile la mobilizare*.

Luându-se decizia intervenției României împotriva Bulgariei, s-a aplicat planul de mobilizare și *Ipoteza I bis*, adaptată situației concrete. Punerea în aplicare a planului și conducerea operațiunilor militare a revenit Marelui Cartier General român, constituit odată cu declararea mobilizării. Proiectul de operațiuni, elaborat în acord cu concluziile rezultate din campania anului 1913 și planul de mobilizare întocmit pentru 1913/1914, avea un grad sporit de detaliere și cuprindea modul de acțiune al forțelor de la eșalonul armată până la divizie, acorda atenție concentrării armatelor (române și bulgare), executării acoperirii frontierei prevăzută în *Instrucțiunile speciale de acoperământ ale Ipotezei A*, desfășurarea operațiunilor noastre ofensive, marșurile executate de trupe după începerea operațiunilor și până la luarea contactului cu adversarul⁴. Până în vara anului 1916 au fost elaborate noi variante de acțiune, având la bază *Ipoteza B* (B₁, B₂, B_{3v}, B_{3a,b,c}). Dintre acestea, cea mai complexă a fost *Proiectul de operațiune pentru Ipoteza B₃, Întreprinderea unui război pe două fronturi: spre nord, nord-vest și spre sud*, definitivat în mai 1915⁵.

În vara anului 1916 a fost definitivă o nouă variantă a Ipotezei B, denumită *Proiectul de operațiune în vederea unui război contra Puterilor Centrale și a Bulgariei – România aliată cu Quadrupla Înțelegere – aplicarea Ipotezei Z*.

În anii Războiului de Întregire a neamului (1916-1919) atât generalul Dumitru Iliescu, cât și generalul Constantin Prezan au semnat în documentul *Din Înalt Ordin, Șeful Statului Major General al armatei*. Înaltul Ordin aparținea Regelui Ferdinand I, care era, conform Constituției, Capul oștirii.

Marele Stat Major rămânea organ de sine stătător, având în frunte un șef, un subșef și adjutant iar, în subordine, avea secții, birouri, comandamente militare teritoriale și județene, cu atribuții în domeniul pregătirii populației, economiei și teritoriului pentru război. Marele Stat Major era, pe timp de

⁴ *Ibidem*, p. 36-37.

⁵ Arhivele Militare Române (se va cita în continuare A.M.R.), fond Marele Stat Major, Secția a III-a, Operații, dosar 594/1914, f. 1-65.

război, furnizorul de resurse, organizatorul și conducătorul tuturor activităților din spatele frontului, dar cu obiectiv principal – satisfacerea nevoilor comandamentelor și trupelor din zona operațiunilor. De altfel, până la sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial, din punct de vedere militar, teritoriul era împărțit în zone cu responsabilități precise. Astfel, în practica vremii, teritoriul național sau teatrul de operațiuni militare – atunci când acțiunile s-au dus dincolo de frontiere – era împărțit, din punct de vedere militar, în zona *armatei și zona interioară*. Zona armatei cuprindea teritoriul în care acționau armatele de operațiuni cu serviciile aferente. În această zonă comandamentul militar conducea toate acțiunile. La rândul ei, aceasta era împărțită în: zona operațiunilor - care reprezenta teritoriul ocupat de armata de operațiuni și serviciile de linia întâi; zona etapelor - constituită din teritoriul pe care erau dispuse serviciile de linia a doua⁶.

În zona armatei, conducerea se exercita de Marele Cartier General. Zona interioară cuprindea restul teritoriului, sub administrație politică, pe care se găseau serviciile de linia a treia, sub conducerea Ministerului de Război și Marelui Stat Major. Marea majoritate a personalului care încadra Serviciul de Stat major din cadrul Marelui Cartier General provenea de la secțiile, birourile și serviciile Marelui Stat Major, fiind completate cu personal și materiale, conform planului de mobilizare, la începutul războiului sau pe timpul desfășurării acestuia.

În anii Războiului de Întregire, pentru conducerea unor acțiuni militare s-a constituit eșalonul Grup de armate – Grupul de armate „Sud” și Grupul de armate „General Prezan”, structuri care nu au dispus de un comandament propriu. În perioada campaniei din Transilvania și Ungaria (1919-1920) s-a constituit un comandament strategic – Comandamentul trupelor din Transilvania, subordonat nemijlocit Marelui Cartier General român⁷.

Asumându-și riscul deciziei de semnare a Tratatului de alianță și a Convenției militare din 4/17 august 1916 cu Anglia, Franța, Italia și Rusia, conștient de lipsurile cu care armata română se confrunta, I.I.C. Brătianu arăta că: *chiar de am fi bătuți, prin faptul că patru din cele mai mari puteri*

⁶ Florea Țenescu, *Cunoștințe generale asupra războiului și studiul lui*, vol. 1, Tipografia Școalei Militare de Artilerie, București, 1921, p. 103.

⁷ Ion Giurcă, M. Dănuț, *Evoluția organelor de comandament la nivel strategic, la pace și război, în armata României*, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, București, 1997, p. 8.

*ale lumii au recunoscut temeinicia revendicărilor noastre naționale și au sfințit printr-un act solemn hotarele etnice ale românilor de peste Carpați, cauza românismului va face un pas înainte, mai mare și mai însemnat decât oricând*⁸.

Punând în aplicare prevederile documentelor încheiate la 4/ 17 august 1916, în noaptea de 14/ 27 august spre 15/ 28 august 1916, s-a decretat mobilizarea armatei române. Mobilizarea Marelui Cartier general trebuia să se execute în conformitate cu *Instrucțiunile asupra mobilizării Marelui Cartier General al Armatei*⁹, valabile pentru anii 1916/ 1917.

În seara zilei de 15/28 august 1916 se constituia deja Eșalonul I al Marelui Cartier General, care a fost instalat, cu întreg personalul, la Periș, în localul Administrației Domeniilor Coroanei. Din momentul instalării, întreg personalul s-a conformat *Regulamentului Serviciului în Campanie și Instrucțiunilor asupra funcționării Marelui Cartier General*¹⁰. La 25 august/ 6 septembrie 1916, Eșaloanele II și III ale M.C.G. au primit ordin să se disloce în gara Crivina și să staționeze în zona Poenarii-Burchii, Poenarii Ralii, Poenarii Apostol, Crivina, de unde trebuia să realizeze legăturile telegrafice și telefonice¹¹.

Trecerea la ofensivă în Transilvania, concomitent cu mobilizarea, a fost o decizie justă, asigurându-se realizarea surprinderii și constituirea unor comandamente, dar mobilizarea celor existente concomitent cu conducerea operațiunilor militare s-a dovedit a fi o greșeală. Numirea din timp a comandanților la toate eșaloanele s-a dovedit o măsură necesară, *i-ar fi găsit în mijlocul propriilor lor unități, așa că nu s-ar fi rupt, odată cu sunarea mobilizării, acele legături sufletești, intangibile, dar cărora nu îndrăznim să nu le acordăm locul cel mai de cinste în viața întregului organism militar*¹².

Regele Ferdinand I a decis să treacă Marele Stat Major – partea sedentară - sub conducerea Marelui Cartier General, ceea ce a făcut ca organului de conducere strategică la război să-i fie extinse competențele.

⁸ *Discursurile lui Ion I.C. Brătianu*, vol. IV, București, 1940, p. 398-400; Vasile Apostol, Ion Giurcă ș.a., *op.cit.*, p. 65.

⁹ A.M.R., fond M.St.M., Secția Operații, dosar 471, f. 116-120.

¹⁰ *Ibidem*, fond M.C.G., dosar 449, f. 2.

¹¹ *Ibidem*, dosar 113, f. 374.

¹² G. A. Dabija, *Armata română în războiul mondial (1916-1918)*, vol. 1, Editura I.G. Hertz, București, p. 162.

Practic, în loc să conducă forțele și mijloacele din zona operațiunilor, influența și răspunderile Marelui Cartier General s-au extins și asupra zonei interioare, ceea ce a însemnat o dispersare a eforturilor și suprasolicitarea personalului¹³. Prin ordinul de zi s-au stabilit orele de lucru ale șefului Statului Major General al armatei cu șefii de secții și birouri, precum locul și rolul ofițerilor ruși și francezi repartizați la Secția 1 Operații.

Pierderea Dobrogei, înfrângerea în bătălia de pe Neajlov-Argeș (12/ 25 noiembrie - 20 noiembrie/3 decembrie 1916), hotărârea de cedare a Capitalei fără luptă și ordinul de retragere generală spre Moldova au marcat, practic, deznodământul campaniei din anul 1916. După această dată, preocuparea de bază a Marelui Cartier General nu a mai fost conducerea operațiunilor militare, ci evacuarea Munteniei¹⁴.

După ce s-a luat decizia ca autoritățile și armata să rămână pe teritoriul național, s-a hotărât ca Regele Ferdinand I să ia sub comandă trupele române și ruse din Moldova, ordinele referitoare la conducerea acțiunilor militare și îndrumarea generală a trupelor aliate, în ceea ce privește operațiunile, aprovizionările și serviciile, urmau să fie stabilite, în vederea unității de acțiune, de Marele Cartier General rus¹⁵. Pentru executarea ordinelor primite, dar și a celor date de regele Ferdinand I, urma să se formeze un stat major al frontului român care *va fi pus sub ordinele generalului adjutant și sub direcția imediată a unui general rus în calitate de șef de stat major*¹⁶. Trupele

¹³ La 4/17 octombrie 1916, prin Ordinul de zi nr. 32, s-a produs o nouă repartitie a birourilor din cadrul Eșalonului I al Marelui Cartier General, în urma căruia: Secția 3 Adjutantură s-a transformat în Biroul 5 Adjutantură, având ca sarcină problemele legate de: ordinea de bătaie, personal, părți sedentare, propuneri de decorații și înaintări, trofee, ordine de zi, pierderi; s-a înființat Biroul 6 statistici, care rezolva problemele legate de situația de efective, situații de armament și muniții, chestiuni de organizare și instrucția noilor unități. A.M.R., fond M.C.G., dosar 154, f. 51.

¹⁴ Încă de la 9/22 octombrie 1916, după ocuparea Constanței, M.C.G a transmis M.St.M.-partea sedentară, ordinul de luare a măsurilor de evacuare a întregii populații militare, inclusiv a tinerilor de 19 și 20 de ani, tuturor magaziilor militare și depozitelor, tuturor produselor agricole. M.C.G. s-a deplasat și instalat la Bârlad, de unde a condus retragerea armatei spre sudul Moldovei, a reglementat problema preluării frontului de armatele 4 și 6 ruse, a condus acțiunea de regrupare a marilor unități înapoia liniei frontului și deplasarea lor în raioanele de dispunere din Moldova, între Siret și Prut. Vasile Apostol, Ion Giurcă ș.a., *op.cit.*, p. 76.

¹⁵ A.M.R., fond Microfilme, rola P.II 5.170, c. 456.

¹⁶ *Ibidem*, c. 457.

române și ruse urmau să primească ordine de la șeful de stat major, în numele Regelui Ferdinand I.

În perioada decembrie 1916 - mai 1918 organul de conducere strategică român a avut de soluționat câteva situații și de condus operațiuni militare de importanță deosebită: reorganizarea armatei; elaborarea planului de campanie pentru vara anului 1917; conducerea operațiunilor militare pe frontul român în vara anului 1917; preluarea de către armata română a întregului front din Moldova, în urma plecării trupelor ruse; restabilirea ordinii în spațiul dintre Carpații Orientali și Prut, la sfârșitul anului 1917 și în ianuarie 1918; conducerea operațiunilor militare pentru restabilirea ordinii, la cererea Sfatului Țării de la Chișinău, în spațiul dintre Prut și Nistru; respingerea încercărilor bandelor ruse și ucrainene bolșevice de a pătrunde în Basarabia; angajarea, în anumite momente și situații, în tratative privind armistițiul și pacea cu Puterile Centrale¹⁷.

Prin ordine scrise și verbale, în înțelegere cu generalii ruși, M.C.G. român a coordonat acțiunile în timp și spațiu, a organizat și condus dislocări și redislocări de forțe dintr-un sector în altul al frontului, concentrând efortul pe direcțiile cele mai amenințate. Reizbucnirea revoluției ruse a avut efecte negative asupra situației României. Armata română a pierdut resursele militare din depozitele din Basarabia și Ucraina, cât și miile de vagoane cu material de război aflate pe întinsul Rusiei¹⁸.

La 18 noiembrie/ 1 decembrie 1917 a avut loc un Consiliu de Coroană în cadrul căruia s-a analizat situația existentă. Întreaga discuție s-a purtat pe baza documentului intitulat *Constatări și aprecieri asupra situației actuale a armatei și Țării Românești*, elaborat de locotenent-colonel Ion Antonescu, șeful Biroului Operațiilor din Marele Cartier General¹⁹. Autorul memoriului considera că un armistițiu cu acordul aliaților ar fi soluția cea mai convenabilă. Comunicată aliaților, opțiunea guvernului de la Iași nu a fost luată în considerare.

Evoluția nefavorabilă a situației a impus guvernului să decidă *în unanimitate că armistițiul este impus de un caz de forță majoră și că el va*

¹⁷ Vasile Apostol, Ion Giurcă ș.a., *op. cit.*, p. 77-78.

¹⁸ *Istoria Militară a poporului român*, vol. V., Editura Militară, București, 1998, p. 663.

¹⁹ A.M.R., fond. M.C.G., dosar 233, f. 2-12.

avea un caracter pur militar și nu politic²⁰. Armistițiul cu Puterile Centrale, semnat la 26 noiembrie/7 decembrie 1917 la Focșani, a atras reacții diferite în rândul statelor Antantei, care nu voiau să accepte motivele pe care le invoca România să acționeze de o asemenea manieră.

La începutul lunii ianuarie 1918 Guvernul României a răspuns favorabil cererii Sfatului Țării de la Chișinău de a trimite forțele necesare pentru salvarea Basarabiei. Peste câteva luni avea să se încheie Tratatul de pace dintre România și Puterile Centrale, la 24 aprilie/ 7 mai 1918, care conținea condiții drastice, ce duceau la pierderea Dobrogei, la subordonarea totală economică și politică față de cei care nu reușiseră să obțină o victorie militară. În urma semnării tratatului au fost demobilizate: Marele Cartier General, cele două comandamente de armată, majoritatea diviziilor de infanterie, care au trecut la statul de pace cu efective reduse.

Pentru aplicarea condițiilor de pace, conducerea armatei revenea Ministerului de Război și Marelui Stat Major, în structura căruia au intrat secțiile și birourile Marelui Cartier General. S-a urmărit aplicarea prevederilor păcii la domeniul militar, și, într-o a doua fază, pregătirea armatei în vederea reintrării în război. Previzibila mobilizare a fost pregătită de Marele Stat Major în strict secret, imediat după terminarea demobilizării, prin întocmirea situației efectivelor aparținând armatei sau trecuți în teritoriul ocupat și având la bază cantitățile de armament și tehnică militară rămase la dispoziția trupelor sau în depozitele dintre Siret și Nistru. Este de subliniat că Marele Stat Major a pregătit mobilizarea fără știința Ministerului de Război²¹

Sfârșitul anului 1918 și începutul celui următor au fost marcate de ample acțiuni politice pentru realizarea Marii Uniri, obținerea recunoașterii acesteia la Conferința de Pace de la Paris, deschisă la 18 ianuarie 1919, de acțiuni militare în Transilvania, Ungaria și Basarabia.

La 26 octombrie/8 noiembrie 1918 a avut loc o consfătuire cu caracter politic și militar, din partea armatei participând generalul Constatin Prezan și locotenent-colonelul Ion Antonescu, șeful Secției Operații din Marele Stat Major. În cadrul întrevederii, de comun acord cu reprezentanții politici și militari ai Franței, s-au discutat ultimele detalii privind remobilizarea armatei române. Mobilizarea a fost condusă de Marele Cartier General, care s-a

²⁰ *Loc. cit.*, dosar 3/1917, f. 3.

²¹ Vasile Apostol, Ion Giurcă ș.a., *op.cit.*, p. 81-87.

înființat în timp foarte scurt, deoarece secțiile și birourile Marelui Stat Major își păstrasera în cea mai mare parte structura și personalul.

Pe măsura reducerii în intensitate a acțiunilor militare, rolul Marelui Cartier General s-a diminuat. Menținerea sa a fost necesară în condițiile în care parte a armatei era mobilizată, când situația de la frontiera de nord și est a țării putea deveni periculoasă în orice moment. Analiza comparativă a structurii Marelui Cartier General și Marelui Stat Major în anii 1918-1919 evidențiază ponderea celui de-al doilea, din punct de vedere al numărului de structuri și al sarcinilor ce le reveneau. Practic, Marele Cartier General era beneficiarul multor date și activități desfășurate de Marele Stat Major. Deosebirea era însă de subordonare: primul răspundea de întreaga sa activitate, sau executa ordinele capului oștirii – regele Ferdinand I, cel de-al doilea depindea direct de Ministrul de Război.

În iunie 1919 a fost creat Consiliul Superior al Armatei²², format din experți și teoreticieni ce făcuseră parte din Comitetul Inspectorilor Generali. Acest consiliu era organ ajutător al Ministerului de Război *pentru organizarea, pregătirea de război și conducerea operativă a armatei*, având ca sarcină fundamentală punerea de acord a organizării armatei cu misiunea principală de apărare a statului național unitar român, cu noile mijloace de luptă apărute, ca cerințele principiului doctrinar de *națiune armată*.

Prin articolul 14 din Decretul-Lege nr. 65/1919, Inspectoratul Tehnic al Intendenței poartă titlul și de Director Superior al Inspectoratului Tehnic al Intendenței, iar atribuțiile tuturor Inspectorilor Tehnici și Directori Superioari din Ministerul de Război sunt precizate atât la art. 14 din legea citată, cât și prin I.D. nr. 1580/1919²³.

Evoluția situației politice și militare internaționale și situația la frontiera României au permis trecerea treptată la demobilizarea armatei, acțiune care a marcat și desființarea Marelui Cartier General, la 20 martie 1920. Este momentul din care Marelui Stat Major și inspectoratelor de armată le revin sarcinile de bază în privința rezolvării problemelor interne și internaționale ale armatei române.

²² „Monitorul Oastei, partea regulamentară”, nr. 26, 26 iunie 1919, p. 206.

²³ AMR, fond nr. 5416, dosar. 990, f. 694.

Preocuparea conducerii politico-militare pentru apărarea și consolidarea statului național român a fost însoțită de adoptarea unui cadru legislativ care să reglementeze toate laturile activității în domeniul puterii militare a țării.

Constituția din 1923, prin capitolul *Despre puterea armată*, a fundamentat liniile directoare ale politicii militare, structura de ansamblu a forțelor armate, atribuțiile funcționale, obligațiile militare ale cetățenilor români.

Pe baza prevederilor din Constituția din 1923, în perioada interbelică au fost adoptate decrete, decizii ministeriale, instrucțiuni și trei legi privind organizarea armatei: la 23 iunie 1924²⁴, la 30 aprilie 1930²⁵ și la 28 aprilie 1932²⁶. Aceste legi au avut rolul de a stabili, la nivelul României, puterea militară a țării, a reglementa modalitățile de alcătuire, instruire, înzestrare, conducere și folosire a acesteia. Un compartiment destinat dezvoltării instituției Armatei după Primul Război Mondial a fost rolul diferitelor categorii de forțe armate și genuri de arme în război, având în vedere apariția unor noi genuri de arme, cum erau arma tancuri, arma chimică, artileria antiaeriană, diversificarea aviației militare etc. Se ridicau acum, după Marele Război, probleme ca elaborarea principiilor conducerii războiului, stabilirea caracterului viitorului război, organizarea comandamentelor strategice, formele manevrei în plan strategic etc²⁷.

Organizarea Armatei și stabilirea doctrinei militare române au fost rezultatul unui proces de profundă cunoaștere și analiză a realităților politice, economice, militare interne și internaționale. Misiunea militară în perioada interbelică era apărarea granițelor României Mari.

Dar, realitățile internaționale aveau să ne pună în față dramaticul an 1940.

²⁴ „Monitorul Oficial”, nr. 115, 25 iul. 1924, p. 2450-2455.

²⁵ *Loc. cit.*, nr. 103, 13 mai 1930, p. 3430-3435.

²⁶ *Loc. cit.*, nr. 102, 4 mai 1932, p. 2982-2988.

²⁷ Gheorghe Văduva, *Principii ale războiului și luptei armate - realități și tendințe* -, Universitatea Națională de Apărare, Centrul de studii strategice de apărare și securitate, București, 2003, p. 11-29.